

Školitelský posudek BP: Detektivní romány Miky Waltariho
Kandidátka titulu bakaláře: Mgr. Hana Kopuleťá

Žánrové spektrum tvorby Miky Waltariho (1908–1979) je nadmíru pestré a zahrnuje i detektivní romány. Jejich vznik souvisí s tím, že svůj malý román *Vieras mies tuli taloon* (1937, česky *Cizinec přichází*, 1941 a 2005) finský autor na nátlak čtenářů završil pokračováním s názvem *Jälkinäytös* (1938, česky *Dohra*, 2006), které se zabývá soudním vyšetřováním zločinu z předchozího díla. To předejmullo další Waltariho směřování k ryze detektivním příběhům, které spojuje – mimo jiné – postava komisaře Palmua: *Kuka murhasi rouva Skrofin?* ihned z následujícího roku 1939, *Komisario Palmun erehdys* z roku 1940 a *Tähdet kertovat, komisario Palmu!* z doby o více než dvě desetiletí pozdější, konkrétně z roku 1962 (česky – v překladech Jana Petra Velkoborského, které nejsou jedinými – *Kdo zavraždil paní Skrofovou?*, *Omyl komisaře Palmua* a *Hvězdy to říknou*, 1989).

Předložená bakalářská práce Mgr. Hany Kopuleťé je jejich analýzou. Pisatelka si stanovila za cíl zjistit, ke kterému druhu detektivního románu Waltariho texty náleží jednak z hlediska typologie francouzského literárního vědce bulharského původu Tzvetana Todorova, jednak z hlediska (*zdánlivé*) dichotomie klasická britská „whodunnitka“ versus americká „hard-boiled“ varianta, která je daná chronologickým vývojem žánru především na anglosaské literární scéně. V přístupu HK jsou kombinovány jak prvky formální, tak obsahové. Dále se pisatelka rovněž pokouší určit, nakolik Waltari ve svých textech dodržuje pravidla pro psaní detektivního románu stanovená Ronaldem A. Knoxem, S. S. Van Dinem a Karlem Čapkem. Dva úhly pohledu deskriptivního charakteru a tři úhly pohledu charakteru preskriptivního, pocházející z „mimofinského“ prostředí, jsou tak aplikovány na díla finské literatury.

Cíli odpovídá i struktura práce, která se sestává – mimo úvodní a závěrečné kapitoly, bibliografického seznamu a dvou příloh (Knox, van Dine, viz výše) – z literárněhistorického a teoreticko-metodologického úseku (2. Detektivní román a jeho hlavní typologie), dále z kratšího úseku (3.) zasazujícího Waltariho detektivkářskou tvorbu do širšího kontextu vzniku a vývoje nepříliš dlouhé tradice finské literární detektivky v příslušném období 20. století, do kterého Waltariho dílo spadá, a posléze ze tří kapitol (4., 5., 6.) analyzujících jednotlivé tři výše zmíněné autorovy texty. Tyto tři kapitoly jsou konsekventně členěny na bázi zvolených metodologických kritérií.

Z hlavní přínos práce považuji postizení určitého vývoje v rámci Waltariho volné trilogie. HK uvádí argumenty pro to, že MW propojuje dvě tradice: ač je ve všech třech textech zachována struktura klasického britského detektivního románu, dílo druhé a především třetí obsahově směřují k americké hard-boiled detektivce. Tento vývoj je i vztažen k mezinárodnímu dobovému žánrovému kontextu konce 30. let a začátku 60. let dvacátého století (tj. doby vzniku autorových děl), se kterým je nastíněna možná a pravděpodobná souvislost. Doplňuji pouze, že vhodným argumentem pro přiřazení prvního textu k „whodunnitce“ by mohl být sám jeho název; v případě díla druhého a kategorizace „hard-boiled“ by zase připadalo v úvahu nepotrestání vražedkyně justicí a pouhá pacifikace opatřeními její vlastní bohaté rodiny v závěru. I třídění pomocí Todorovy studie je relevantní, zde jen ještě prosím o podrobnější vyargumentování zařazení třetí detektivky pod *román s napětím* (otázka k obhajobě č. 1). Analýzu podle preskriptivních kategorií – mj. u Van Dina by zjevně někde bylo možné několik různých bodů obsahově shrnout pod jeden – pokládám za doplňující, i když rovněž v rámci práce užitečnou.

Text HK výrazně převyšuje minimální stránkový rozsah stanovený pro bakalářské absolventské práce a vykazuje ve srovnání s ostatními bakalářskými pracemi spíše nadprůměrnou než podprůměrnou pečlivost co se týče jazykové úpravy. Způsob odkazování se zdá být zcela

standardní; zde nicméně upozorňuji, že je hodnověrnější texty citovat přímo z primárních pramenů než z kompilací umístěných na web (případ Knoxova desatera a dvaceti pravidel Van Dineho). Mohla by HK ještě také objasnit typ pramene Martín Cerezo? (popularizační, či odborný článek?; otázka k obhajobě č. 2).

Za určité dílčí nedostatky považuji následující body: není vysvětleno, co je přesně míněno „západními zeměmi“ (s. 10) a co je to „francouzská Sûreté“ (s. 10); v rámci humanitních věd není vhodné operovat s determinismem typu „zcela logická reakce“ (s. 11), formulace „to reálné“ (s. 11) implikuje nežádoucí zjednodušení konceptu fiktivní povahy literatury. Na několika místech je patrný sklon k hovorovějšímu stylu („příběh vytažený z mýtů“, s. 13); skutečně osvícenství vrcholí na konci 16. a počátku 17. století? (s. 13); otazník mám nad slovem „společné“ v citaci z Jamese na s. 16 vztahující se k poznámce pod čarou 55. Ne úplně vhodné či srozumitelné formulace obsahují věty „Kromě ... typu.“ (s. 22) a „kdo z oné dvojice ... pachatele.“ (s. 56). Text na několika málo místech ne nezbytně určité informace opakuje; v poznámce pod čarou 109 a 111 zřejmě unikla automatická oprava pravopisu u finského *niiden* na české *ničen*. Zbytek oprav je vyznačen do papírové verze práce.

Doplňující otázka k obhajobě (viz též č. 1, 2 a předcházející odstavec):

Bylo by možné nějak stručně reflektovat problematiku překladů Waltariho detektivek do češtiny; u jednoho z děl jsou k dispozici dokonce tři překlady.

Pisatelka prokázala schopnost samostatné práce s literárními texty a s aplikací teoretických konceptů na ně. Její práce přináší mj. i otázky pro další bádání, které by bylo možné založit na dialogu s finskými studii na téma Waltariho detektivek provedenými ve Finsku, jejichž existenci BP letmo zmiňuje. Práce splňuje stanovené požadavky bakalářské úrovně. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení stupni *výborně* nebo *velmi dobře*, a to v závislosti na průběhu obhajoby.

V Pardubicích dne 3. září 2020

Mgr. Jan Dlask, Ph.D., odborný asistent